JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIILO JÄÄSKINEN
7 päivänä heinäkuuta 2011 [1]

I Johdanto

1. Hof van Cassatien (Belgia) esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista 27.7.1994 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94, [2] sellaisena kuin se on muutettuna 29.4.2004 annetulla asetuksella (EY) N:o 873/2004, [3] tulkintaa.

2. Unionin tuomioistuimen on lausuttava asiassa niistä erityisistä ongelmista, joita yhteisön kasvinjalostajanoikeudet aiheuttavat yleisemmin immateriaalioikeuden alalla, erityisesti sikäli kuin on kyse yhtäältä kyseisessä asetuksessa säädettyä lisäysaineistoa (tässä asiassa Nicoter-omenapuut) koskevan erillisen suojajärjestelmän ja toisaalta kyseisessä asetuksessa säädettyä korjattua aineistoa (tässä asiassa Kanzi-omenat) koskevan erillisen suojajärjestelmän välisestä erosta.

3. Unionin tuomioistuinta on pyydetty vastaamaan kysymykseen, voiko yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien omistaja vedota asetuksessa N:o 2100/94 säädettyihin yksinoikeuksiinsa nostaakseen kanteen kolmansia vastaan oikeuksiensa loukkauksen vuoksi, vai onko sen sijaan katsottava, että oikeuksien omistajan oikeudet ovat sammuneet, kun käyttöluvan haltija on myynyt kolmansille yhteisön kasvinjalostajanoikeuksin suojatun lajikkeen aineistoa asettamatta kolmansille rajoituksia, jotka sen olisi pitänyt asettaa sen ja yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien omistajan välillä tehdyn käyttölupasopimuksen mukaan.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskeva vuoden 1991 yleissopimus*

4. Kasvilajikkeiden suojaamista koskee kansainvälisellä tasolla 2.12.1961 tehty yleissopimus, jota on viimeksi tarkistettu vuonna 1991 (jäljempänä vuoden 1991 yleissopimus). Euroopan yhteisö liittyi kyseiseen

1 – Alkuperäinen kieli: ranska.
2 – EYVL L 227, s. 1, oikaisu EYVL 2001, L 111, s. 31.
3 – EUVL L 162, s. 38; jäljempänä asetus N:o 2100/94.

yleissopimukseen vuonna 2005.[4] Yhteisön säännöstö on saanut vahvoja vaikutteita yleissopimuksen määräyksistä.

B *Asetus (EY) N:o 2100/94*

5. Asetuksen N:o 2100/94 johdanto-osan 14. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”koska kasvilajikkeiden suojaaminen yhteisön tasolla vaikuttaa koko yhteisössä samalla tavoin, omistajan suostumusta edellyttävät kaupalliset liiketoimet on määriteltävä selvästi; suojaamisalaa olisi useimpiin kansallisiin järjestelmiin verrattuna laajennettava tiettyyn lajikkeen aineistoon sellaisten yhteisön ulkopuolisten maiden kanssa käytävän kaupan ottamiseksi huomioon, jossa lajikkeita ei suojata millään tavoin; oikeuksien sammumisen periaatteen käyttöön ottamisella varmistetaan kuitenkin, että suojaaminen ei ole kohtuutonta”.

6. Asetuksen N:o 2100/94 11 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Henkilö, joka on jalostanut tai löytänyt ja kehittänyt lajikkeen, tai henkilö, jolla on hänen oikeutensa, jäljempänä ’jalostaja’, ovat molemmat oikeutettuja yhteisön kasvinjalostajanoikeuteen.”

7. Kyseisen asetuksen 13 artiklan 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kasvinjalostajanoikeudet antavat omistajalleen tai omistajilleen, jäljempänä ’omistaja’, oikeuden toteuttaa 2 kohdassa luetellut toimet.

2. Rajoittamatta 15 ja 16 artiklan soveltamista, seuraavat toimet edellyttävät suojatun lajikkeen lajikeosien ja korjatun aineiston, jäljempänä ’aineisto’, osalta omistajan lupaa:

a) tuotanto tai lisäys (monistus),

b) pakkaaminen lisäystarkoituksiin,

c) myyntiin tarjoaminen,

d) myynti tai muu kaupan pitämisen muoto,

e) vienti yhteisöstä,

4 – Ks. Euroopan yhteisön liittymisestä uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen, sellaisena kuin se on tarkistettuna Genevessä 19.3.1991, 30.5.2005 tehty neuvoston päätös 2005/523/EY (EUVL L 192, s. 63).

f) tuonti yhteisöön,

g) hallussa pitäminen a–f kohdassa mainittuihin tarkoituksiin.

Omistaja voi asettaa luvalleen ehtoja ja rajoituksia.

3. Edellä 2 kohtaa sovelletaan korjattuun aineistoon ainoastaan, jos tämä aineisto on saatu käyttämällä luvatta suojatun lajikkeen lajikeosia, ja jollei omistaja ole kohtuudella voinut käyttää mainittuihin lajikeosiin liittyvää oikeuttaan."

8. Asetuksen N:o 2100/94 16 artiklassa, jonka otsikko on "Yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien sammuminen", säädetään seuraavaa:

"Yhteisön kasvinjalostajanoikeudet eivät koske toimia, jotka liittyvät suojatun lajikkeen – – aineistoon, joka on luovutettu kolmansille omistajan toimesta tai hänen suostumuksellaan missä tahansa yhteisön paikassa, tai mainitusta aineistosta saatuun aineistoon, [paitsi jos] nämä toimet:

a) merkitsevät kyseisen lajikkeen myöhemmin tapahtuvaa lisäystä, paitsi jos tämä lisäys oli tiedossa jo aineistoa luovutettaessa,

tai

b) merkitsevät lajikeosien vientiä sellaiseen kolmanteen maahan, joka ei suojaa sen kasvisuvun tai kasvilajin lajikkeita, johon lajike kuuluu, paitsi jos viety aineisto on tarkoitettu kulutukseen."

9. Mainitun asetuksen 27 artiklassa, jonka otsikko on "Sopimukseen perustuvat [käyttö]luvat", säädetään seuraavaa:

"1. Yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia voivat koskea kokonaisuudessaan tai osittain sopimukseen perustuvat [käyttö]luvat. Nämä luvat voivat olla yksinoikeuksia tai muita lupia.

2. Omistaja voi käyttää yhteisön kasvilajikkeiden suojaamista koskevia oikeuksiaan sellaista henkilöä vastaan, jolla on [käyttö]lupa ja joka rikkoo jotakin hänen lupaansa 1 kohdan mukaisesti kuuluvaa edellytystä tai rajoitusta."

10. Asetuksen N:o 2100/94 94 artiklassa, joka koskee oikeuksien loukkaamista, säädetään seuraavaa:

"1. Kaikkia niitä vastaan, jotka:

a) suorittavat ilman asianmukaista lupaa jonkin 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun toimen kasvinjalostajanoikeuksin suojatun lajikkeen suhteen, tai

– –

omistaja voi ryhtyä oikeustoimiin [oikeuksien loukkauksen] lopettamiseksi tai kohtuullisen korvauksen maksamiseksi tai molempiin.

2. Kaikkien, jotka toimivat tahallaan tai tuottamuksesta, tulee lisäksi hyvittää omistajan kärsimä vahinko. Jos [tuottamus on vähäistä], omistajan oikeutta hyvitykseen voidaan vastaavasti pienentää, [mutta] hyvitys ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin [oikeuksien loukkaajan loukkauksesta] saama hyöty."

11. Asetuksen N:o 2100/94 104 artiklassa, joka koskee oikeutta nostaa kanne oikeuksien loukkauksen vuoksi, säädetään seuraavaa:

"1. Omistaja voi [nostaa kanteen oikeuksiensa loukkauksen vuoksi]. Käyttöluvan saaja voi [nostaa tällaisen kanteen], jollei tätä mahdollisuutta ole nimenomaisesti jätetty omistajan kanssa tehdyn sopimuksen ulkopuolelle yksinomaisen käyttöluvan tapauksessa tai jollei virasto ole sitä kieltänyt 29 artiklan tai 100 artiklan 2 kohdan nojalla.

2. Jokaisella käyttöluvan saajalla on oikeus [osallistua omistajan vireille panemaan oikeuksien loukkausta koskevaan oikeudenkäyntiin] saadakseen korvauksen kärsimästään vahingosta."

III Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

12. Belgian Hof van Cassatiessa käsiteltävän pääasian, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Greenstar-Kanzi Europe NV (jäljempänä GKE) ja toisaalta Jean Hustin ja Jo Goossens, oikeusriidan tosiseikat voidaan tiivistetysti esittää seuraavasti. [5]

A *Yhtiöt Nicolaï NV ja Better3fruit NV*

13. Aloitan käsittelemällä kahden sellaisen yhtiön roolia, jotka eivät ole asianosaisina pääasiassa.

14. Nicolaï NV -niminen yhtiö (jäljempänä Nicolaï) on uuden, Nicoter-nimisen omenapuulajikkeen jalostaja. Tämä lajike on ainoa, joka tuottaa Kanzi-tavaramerkillä myytyjä omenoita, sikäli kuin nämä omenat täyttävät tietyt laatuvaatimukset. [6] Lajikkeen ja tavaramerkin laadun heikentymisen välttämiseksi otettiin käyttöön valikoivaa

5 – On todettava, että tosiseikkojen esittämiseen liittyy joitakin ongelmia: pääasian asianosaiset ovat eri mieltä useista tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, kyse on väliaikaisen oikeussuojan antamisesta ja käyttöluvan haltija (Nicolaï NV) ei ole asianosaisena pääasiassa.

6 – Vuonna 2009 Euroopassa oli 3 156 000 Nicoter-lajikkeen omenapuuta, jotka tuottivat 25 000 tonnia omenoita. Noin kolme neljäsosaa näistä omenoista täytti Kanzi-tavaramerkin edellyttämät laatuvaatimukset. Ks. *European Fruit Magazine*, nro 12, 2009, s. 6 (ks. internetsivu: www.fruitmagazine.eu).

jakeluverkostoa vastaava järjestelmä, joka käsitti puiden tuottamista sekä hedelmien tuottamista, säilyttämistä, lajittelua ja myyntiä koskevia rajoituksia sisältävät ehdot.

15. Nicolaïn 27.4.2001 esittämä Nicoter-omenapuulajiketta koskeva hakemus julkaistiin 15.6.2001 päivätyssä yhteisön kasvilajikeviraston virallisessa lehdessä.

16. Nicolaï luovutti kyseiseen hakemukseen liittyneet kasvinjalostajanoikeudet Better3-fruit NV -yhtiölle (jäljempänä Better3fruit) 3.9.2002.

17. Better3fruit on näin ollen Nicoter-puulajikkeeseen liittyvien yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien omistaja.

18. Better3fruit on myös Kanzi-omenoita koskevan tavaramerkin haltija.

19. Better3fruit ja Nicolaï tekivät vuonna 2003 käyttölupasopimuksen (jäljempänä käyttölupasopimus),[7] jossa Nicolaïlle annettiin yksinoikeus Nicoter-lajikkeen omenapuiden viljelyyn ja myyntiin.

7 – Käyttölupasopimusta ei ole päivätty.

20. Käyttölupasopimuksessa todetaan, että Nicolaï ei saa ”luovuttaa tai myydä mitään käyttöluvan alaista tuotetta, mikäli sopimuspuoli ei ole edeltä käsin kirjallisesti tehnyt liitteen 6 mukaista viljelylupasopimusta (viljelijän tapauksessa) tai liitteessä 7 tarkoitettua markkinointilupasopimusta (kauppiaan tapauksessa)”.

21. Better3fruitin ja Nicolaïn välinen käyttölupasopimus päättyi 20.1.2005.

B *Pääasia, jossa asianosaisina ovat yhtäältä GKE ja toisaalta Hustin ja Goossens*

22. GKE sai ajankohtana, jonka päivämäärästä pääasian asianosaiset ovat erimielisiä, yksinoikeuden Nicoter-omenapuita koskeviin kasvinjalostajanoikeuksiin. GKE:stä tuli näin ollen käyttöluvan haltija Nicolaïn sijaan.[8]

23. Nicolaï myi 24.12.2004 7 000 Nicoter-lajikkeen omenapuuta Hustinille. Tässä kaupassa Hustin ei sitoutunut noudattamaan

8 – Asiakirja, johon GKE:n oikeudet perustuvat, ei sisälly asiakirja-aineistoon. Kyseessä näyttää olevan käyttölupasopimus, joka on tehty GKE:n ja EFC BVBA -nimisen yhtiön välillä; näistä jälkimmäinen oli puolestaan tehnyt käyttölupasopimuksen yhteisön kasvinjalostajanoikeuden omistajan Better3fruitin kanssa.

mitään erityisiä Kanzi-omenoiden viljelyä ja sadon myyntiä koskevia ehtoja.

24. Goossensin on todettu 4.12.2007 myyneen Kanzi-nimisiä omenoita. Hustinin on todettu toimittaneen nämä omenat Goossensille.

25. GKE on tällä perusteella nostanut kanteen Hustinia ja Goossensia vastaan. Rechtbank van Koophandel te Antwerpenin (Belgia) päällikkötuomari katsoi väliaikaista oikeussuojaa koskevassa menettelyssä 29.1.2008, että sekä Hustin että Goossens olivat loukanneet GKE:n kasvinjalostajanoikeuksia. Goossens oli loukannut myös Kanzi-tavaramerkkiä.

26. Hof van Beroep te Antwerpen (Belgia) muutti kyseistä ratkaisua 24.4.2008 antamallaan tuomiolla. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että Hustin ja Goossens eivät olleet syyllistyneet GKE:n kasvinjalostajanoikeuksien loukkaamiseen ja että GKE:n tavaramerkkioikeuksia ei ollut loukattu, sillä käyttölupasopimuksessa oleviin rajoituksiin ei voitu vedota Hustinia ja Goossensia vastaan.

27. GKE teki kassaatiovalituksen Hof van Beroep te Antwerpenin kyseisestä tuomiosta. Hof van Cassatie, jolla on epäilyksiä sammumisperiaatteen, sellaisena kuin siitä säädetään asetuksen N:o 2100/94 16 artiklassa, sisällöstä, on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

”1) Onko –– asetuksen –– N:o 2100/94, sellaisena kuin se on muutettuna –– asetuksella –– N:o 873/2004, 94 artiklaa, luettuna yhdessä –– asetuksen [N:o 2100/94] 11 artiklan 1 kohdan, 13 artiklan 1–3 kohdan sekä 16, 27 ja 104 artiklan kanssa, tulkittava siten, että oikeuksien omistaja tai käyttöluvan haltija voi nostaa oikeuksien loukkauksesta kanteen kaikkia niitä vastaan, jotka toteuttavat käyttöluvan haltijan heille myymään tai luovuttamaan aineistoon liittyviä toimia, kun kyseisen aineiston myynnin yhteydessä on rikottu käyttöluvan haltijan ja yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien omistajan väliseen käyttölupasopimukseen sisältyviä rajoituksia?

2) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko oikeuksien loukkauksen arvioinnin kannalta merkityksellistä se, että kyseisten toimien toteuttaja oli tietoinen tai hänen olisi pitänyt olla tietoinen käyttölupasopimuksessa määrätyistä rajoituksista?”

28. Hof van Cassatie on ennakkoratkaisupyynnössään tukeutunut unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee tavaramerkkioikeuden haltijan oikeuksien sammumista, ja esittänyt erityisesti kysymyksen siitä, onko yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien sammumista tulkittava tiukemmin,

kun otetaan huomioon kasvinjalostajanoikeuksiin liittyvät erityispiirteet.

29. GKE, Hustin ja Goossens, Espanjan hallitus sekä Euroopan komissio ovat esittäneet unionin tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia. Yksikään osapuoli ei pyytänyt istuntoa asianosaisten kuulemiseksi.

30. Pääasiasta on todettava heti aluksi, että ennakkoratkaisupyynnössä ei täsmennetä, onko Better3fruit nostanut kanteen Nicolaïta vastaan, joka on laiminlyönyt Hustinin velvoittamisen käyttöluvan ehtojen noudattamiseen. [9] GKE:n ja Hustinin välillä ei selvästikään ole sopimussuhdetta.

IV Asian tarkastelu

A *Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys*

1. Alustavia huomioita

31. Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään saada selvennyksiä kasvinjalostajanoikeuksien sammumisen sisältöön tilanteessa, jossa on tehty sopimuksia aineistosta, jota käyttöluvan haltija on myynyt tai luovuttanut kolmansille sellaisten rajoitusten vastaisesti, jotka sisältyvät käyttöluvan haltijan ja kasvinjalostajanoikeuksien omistajan väliseen käyttölupasopimukseen.

32. Asetus N:o 2100/94 on antanut aihetta vain hyvin harvoille ennakkoratkaisupyynnöille. [10] Erityisesti omistajan oikeuksien laajuus ja kasvinjalostajanoikeuksien sammuminen ovat kysymyksiä, joita unionin tuomioistuin ei ole käsitellyt.

33. On korostettava, että asetuksessa N:o 2100/94 säädetään erilaisista suojan tasoista.

34. Ensiksikin asetuksessa N:o 2100/94 säädetään ”ensisijaisesta” suojasta, joka kattaa lajikeosat asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Korjattuun aineistoon puolestaan kohdistuu ”toissijainen” suoja, joka myös mainitaan 13 artiklan 2 kohdassa mutta jota rajoitetaan voimakkaasti saman

9 – Käyttölupasopimukseen sisältyvän oikeuspaikkalausekkeen mukaan Leuvenin (Belgia) tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään tällaisen kanteen.

10 – Ks. asia C-305/00, Schulin, tuomio 10.4.2003 (Kok., s. I-3525); asia C-182/01, Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft, tuomio 11.3.2004 (Kok., s. I-2263); asia C-336/02, Brangewitz, tuomio 14.10.2004 (Kok., s. I-9801) ja yhdistetyt asiat C-7/05-C-9/05, Saatgut-Treuhandverwaltung, tuomio 8.6.2006 (Kok., s. I-5045).

artiklan 3 kohdassa.[11] Vaikka lajikeosat ja korjattu aineisto kuuluvat 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun aineiston[12] käsitteen piiriin, näitä kahta ryhmää suojataan asetuksessa eri tavalla.

35. Asetuksessa N:o 2100/94 säädetään laajemmasta suojasta lajikeosille (tässä asiassa omenapuut) kuin korjatuille tuotteille (tässä asiassa omenat).[13] Siksi oikeuksien omistajan lupa edellytetään 13 artiklan 2 kohdan mukaan, kun myydään omenapuita lajikeosina, mutta myytäessä omenoita korjattuna aineistona tällainen lupa edellytetään ainoastaan 13 artiklan 3 kohdassa säädetyissä tilanteissa. Tämä olennainen ero kasvinjalostajanoikeuksien alalla seuraa vielä selvemmin vuoden 1991 yleissopimuksesta.[14]

36. Kanzi-omenoita eli korjattua aineistoa myyneen Goossensin tilanteesta on todettava, että kasvinjalostajanoikeuksien omistajan lupa myyntiin tai kaikenlaiseen muuhun markkinointiin edellytetään ainoastaan, jos korjattu aineisto on saatu käyttämällä luvatta suojatun lajikkeen lajikeosia ja jos omistaja ei ole kohtuudella voinut käyttää mainittuihin lajikeosiin liittyvää oikeuttaan.

2. Immateriaalioikeuksien sammumista koskeva periaate

37. Vaikka sammumisperiaatteen täsmällinen sisältö vaihtelee immateriaalioikeuden eri alojen mukaan, periaatteessa on kyse yhdestä unionin oikeuden perussäännöstä immateriaalioikeuden alalla. Periaatteen

11 – On huomattava, että asetuksen N:o 2100/94 13 artiklan 4 kohdassa säädetään myös mahdollisuudesta säätää kyseisen asetuksen täytäntöönpanosäännöissä ”kolmannen tason” suojasta suojatun lajikkeen aineistosta suoraan saatujen tuotteiden osalta. Tällaisia sääntöjä ei tietääkseni ole annettu, ja olipa miten hyvänsä, tämä kysymys ei ole merkityksellinen käsiteltävässä asiassa. Tällaista kolmannen tason suojaa sovellettaisiin konkreettisesti esimerkiksi mehuun, joka on saatu omenoista (toissijainen suoja), jotka on saatu suojatun lajikkeen omenapuista (ensisijainen suoja).

12 – On todettava, että termien ”lajikeosat” ja ”aineisto” käyttö ei ole johdonmukaista asetuksessa N:o 2100/94. Ks. Würtenberger, G. ym., *European Community Plant Variety Protection*, Oxford University Press, Oxford, 2009, s. 119–120.

13 – Mielestäni omenoita, jotka sisältävät siemeniä, on pidettävä ”korjattuna aineistona” eikä ”lajikeosina”, sillä siemeniä ei voida suoraan käyttää sellaisten kokonaisten kasvien tuottamiseen, joilla on samat ominaisuudet kuin niillä, joita suojataan. Ks. em. teos Würtenberger, G. ym., s. 118.

14 – Vuoden 1991 yleissopimuksen 14 artiklassa (jonka otsikko on ”Jalostajan oikeuksien laajuus”) mainitaan erikseen toimet, jotka koskevat monistus- tai lisäysaineistoa (1 kohta), toimet, jotka koskevat korjattuja tuotteita (2 kohta), toimet, jotka liittyvät tiettyihin tuotteisiin (3 kohta) ja mahdolliset ylimääräiset toimet (4 kohta).

mukaan silloin, jos oikeuden haltija on voinut ensimmäisen markkinoille saattamisen yhteydessä realisoida suojattuihin tavaroihin kohdistuvan yksinoikeutensa taloudellisen arvon, näihin tavaroihin sovelletaan vapaata liikkuvuutta. [15]

38. Tämä periaate on alun perin todettu unionin oikeudessa tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja kilpailusääntöjä koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, mutta nyttemmin erilaisia immateriaalioikeuksia koskeviin unionin säädöksiin sisältyy yleensä säännös, jossa vahvistetaan kyseinen periaate. [16] Sammumista koskeva oikeuskäytäntö liittyy etenkin tavaramerkkeihin, mutta tätä problematiikkaa on käsitelty myös muissa asiayhteyksissä. [17]

39. Immateriaalioikeuden sammumista koskevissa unionin säädöksissä säädetään, että kyseinen oikeus sammuu, kun oikeuden haltija tai joku muu hänen suostumuksellaan on laskenut liikkeelle kyseisen oikeuden kattamat kohteet missä tahansa Euroopan unionin alueella. Näissä säännöksissä määritellään myös yleensä tilanteet, joissa oikeus ei sammu.

40. Kyseisiin säädöksiin sisältyy lisäksi usein säännös sopimukseen perustuvista käyttöluvista. Niinpä asetuksen N:o 2100/94 27 artiklassa säädetään mahdollisuudesta myöntää kasvinjalostajanoikeuksia koskeva lupa. Säädöksissä myös todetaan, että oikeuksien haltija voi käyttää oikeuksiaan sellaista luvan haltijaa vastaan, joka rikkoo jotakin lupaan kuuluvaa ehtoa tai rajoitusta. [18]

15 – Ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-414/99-C-416/99, Zino Davidoff ja Levi Strauss, tuomio 20.11.2001 (Kok., s. I-8691, 33 kohta); asia C-244/00, Van Doren + Q, tuomio 8.4.2003 (Kok., s. I-3051, 26 kohta) ja asia C-16/03, Peak Holding, tuomio 30.11.2004 (Kok., s. I-11313, 40 kohta).

16 – Ks. puolijohdetuotteiden piirimallien oikeudellisesta suojasta 16.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 87/54/ETY (EYVL L 24, s. 36) 5 artiklan 5 kohta; jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY (EYVL L 40, s. 1), joka on kumottu jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2008/95/EY (EUVL L 299, s. 25), 7 artikla (ks. myös jälkimmäisen direktiivin 7 artikla); yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 40/94 (EUVL L 11, s. 1), joka on kumottu yhteisön tavaramerkistä 26.2.2009 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 207/2009 (EUVL L 78, s. 1), 13 artikla (ks. myös jälkimmäisen asetuksen 13 artikla); mallien oikeudellisesta suojasta 13.10.1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/71/EY (EYVL L 289, s. 28) 15 artikla; tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 4 artiklan 2 kohta ja yhteisömallista 12.12.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 6/2002 (EYVL 2002, L 3, s. 1) 21 artikla.

17 – Ks. esim. asia 19/84, Pharmon, tuomio 9.7.1985 (Kok., s. 2281, Kok. Ep. VIII, s. 275, 16 ja 26 kohta) patenttioikeuden sammumisesta, kun rinnakkaispatenttiin oli myönnetty pakkolupa; asia T-198/98, Micro Leader Business v. komissio, tuomio 16.12.1999 (Kok., s. II-3989, 34 kohta) tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetusta neuvoston direktiivistä 91/250/ETY (EYVL L 122, s. 42) ja asia C-479/04, Laserdisken, tuomio 12.9.2006 (Kok., s. I-8089, 27 kohta) direktiivistä 2001/29.

18 – Ks. direktiivin 2008/95 8 artiklan 2 kohta ja asetuksen N:o 207/2009 22 artiklan 2 kohta.

41. Näyttää siltä, että kasvinjalostajanoikeudet muistuttavat monella tapaa patenttioikeuksia. Kun kuitenkin otetaan huomioon oikeuskäytännön puuttuminen tällä alalla ja ennakkoratkaisupyynnössä todetut seikat, on aloitettava vertailusta tavaramerkkioikeuksien kanssa.

42. Tavaramerkkioikeuksien osalta kysymystä oikeuksien sammumisesta on käsitelty erityisesti asiassa Peak Holding annetussa tuomiossa.[19] Yhteisöjen tuomioistuimen suuri jaosto tarkasteli tuossa asiassa seurauksia, joita aiheutuu siitä, että tavaramerkin haltijan ja Euroopan talousalueelle (ETA) sijoittautuneen toimijan väliseen kauppasopimukseen sisältynyttä kieltoa jälleenmyydä tavaramerkillä varustettuja tuotteita ei ole noudatettu. Asiassa annetun tuomion mukaan tällainen jälleenmyyntikielto koskee yksinomaan kyseisen sopimuksen osapuolten välisiä suhteita. Tällainen ehto ei siksi sulje pois sitä mahdollisuutta, että tavara on saatettu markkinoille Euroopan talousalueella direktiivin 89/104 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, eikä se näin ollen estä tavaramerkin haltijan yksinoikeuden sammumista tilanteessa, jossa tavara jälleenmyydään Euroopan talousalueelle kiellon vastaisesti.

43. Näyttää siltä, että eräässä tämän jälkeen annetussa tuomiossa ei ole noudatettu samaa lähestymistapaa. Asiassa Copad annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuimen ensimmäinen jaosto nimittäin tarkasteli käyttölupasopimuksen ehdon noudattamatta jättämisen seurauksia ylellisyystuotteiden osalta. Tuomion mukaan se, että käyttöluvan haltija saattaa tavaramerkillä varustetut tavarat käyttölupasopimuksen ehdon vastaisesti markkinoille, tapahtuu ilman tavaramerkin haltijan suostumusta, mikäli on osoitettu, että tämä ehto vastaa jotakin direktiivin 89/104 8 artiklan 2 kohdassa säädetyistä ehdoista.[20]

44. Useat osapuolet ovat päätelleet nyt käsiteltävässä asiassa edellä mainitussa asiassa Copad annetusta tuomiosta, että asetuksen N:o 2100/94 27 artiklan 2 kohdassa mainittujen käyttölupasopimusten seurausten ja saman asetuksen 16 artiklassa säädetyn oikeuden sammumisen tulkinnan välillä on yhteys. Asetuksen N:o 2100/94 27 artiklan 2 kohtaan, toisin kuin direktiivin 89/104 8 artiklan 2 kohtaan, ei kuitenkaan sisälly tyhjentävää luetteloa käyttölupasopimusten ehdoista, joiden noudattamatta jättäminen käyttöluvan haltijan toimesta antaisi omistajalle mahdollisuuden vedota kasvinjalostajanoikeuksiinsa.

45. GKE näyttää päättelevän, että oikeuksien sammuminen ei ole mahdollista, jos käyttöluvan haltija on loukannut mitä tahansa käyttölupasopimukseen sisältyvää ehtoa tai rajoitusta, sillä tällaisessa tilanteessa oikeuksien

19 – Em. asia Peak Holding, tuomion 56 kohta.

20 – Asia C-59/08, Copad, tuomio 23.4.2009 (Kok., s. I-3421, 51 kohta).

omistaja ei ole antanut suostumustaan suojatun lajikkeen aineiston luovuttamiselle kolmansille. Komissio puolestaan katsoo, että sammumisen voi estää pelkästään se, että käyttöluvan haltija on loukannut yhtä niistä ehdoista tai rajoituksista, jotka koskevat toimia, jotka asetuksen N:o 2100/94 13 artiklan 2 kohdan mukaan edellyttävät oikeuksien omistajan lupaa.

46. Käsiteltävä asia ei koske suoraan direktiivin 89/104 tulkintaa, vaikka kyseinen direktiivi mainitaankin ennakkoratkaisupyynnössä. Minun on kuitenkin todettava, etten yhdy edellä mainitussa asiassa Copad annetussa tuomiossa tehtyyn tulkintaan.

47. Ensinnäkin unionin oikeuden säännöksiin, jotka koskevat immateriaalioikeuksien haltijan mahdollisuutta vedota oikeuksiinsa käyttöluvan haltijaa vastaan, ei sisälly viittausta mahdollisuuteen vedota näihin oikeuksiin myös kolmansia vastaan oikeuksien sammumisen tilanteessa. Tätä kysymystä käsitellään erillisessä säännöksessä. [21]

48. Toiseksi näiden säännösten tarkoituksena on antaa oikeuksien haltijalle mahdollisuus vedota käyttöluvan haltijaa vastaan kyseisessä säädöksessä säädettyihin oikeussuojakeinoihin, jotka ovat erityisiä immateriaalioikeuksille ja joista säädetään yleisen sopimusoikeuden tarjoaman suojan lisäksi. [22]

49. Kolmanneksi sellainen tulkinta, jossa sidotaan oikeuksien haltijan suostumus silloin, kun on kyse oikeuksien sammumisesta suhteessa kolmansiin, sopimusehtoihin, joilla on välttämättä vain sopimuspuoliin kohdistuva vaikutus, voi rajoittaa kilpailua ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta tavalla, joka ei ole yhteensopiva unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, erityisesti kun tarkastellaan mahdollisuutta vedota kolmansia vastaan käyttöluvan haltijalle määrättyihin alueellisiin rajoituksiin.

50. Vaikka unionin tuomioistuin aikoisi seurata näkemystä, joka ilmeisesti vahvistettiin edellä mainitussa asiassa Copad annetussa tuomiossa direktiivin 89/104 yhteydessä, tällöin loukattaisiin joka tapauksessa asetuksen N:o 2100/94 merkityksellisten artiklojen sanamuotoa, toisin sanoen kyseisen asetuksen

21 – Ks. tästä asetuksen N:o 2100/94 17, 27 ja 94 artikla.

22 – Tämä ajatus ilmaistaan selvemmin asetuksen N:o 6/2002 32 artiklan 2 kohdassa: ”Mallinhaltija voi vedota yhteisömallista johtuviin oikeuksiin sellaista käyttöluvan haltijaa vastaan, joka rikkoo jotakin käyttölupasopimuksen –– määräystä, –– sanotun kuitenkaan rajoittamatta mahdollisuutta nostaa kanteita sopimusoikeuden perusteella.” Ks. myös direktiivin 2008/95 8 artiklan 2 kohta, asetuksen N:o 207/2009 22 artiklan 2 kohta sekä direktiivin 2001/29 8 artiklan 2 kohta.

16 ja 27 artiklan sanamuotoa, joka eroaa direktiivin 89/104 7 ja 8 artiklan sanamuodosta.

53. Sammumatta jäämiseen sovelletaan nimittäin asetuksen N:o 2100/94 16 artiklassa säädettyjä tiukkoja ehtoja, ja sammumista ei etenkään tapahdu tilanteissa, joissa lajiketta lisätään myöhemmin ilman lupaa. Lisäksi sammumisen aiheuttava toimi koskee oikeuden omistajan toteuttamaa tai hänen suostumuksellaan toteutettua suojatun lajikkeen aineiston luovutusta kolmansille.

51. Kuten olen jo todennut, asetuksen N:o 2100/94 27 artiklan 2 kohtaan ei sisälly luetteloa ehdoista tai rajoituksista, joihin kasvinjalostajanoikeuden omistaja voi vedota käyttöluvan haltijaa vastaan. [23]

54. Siksi yhteisön kasvinjalostajanoikeudet eivät ulotu toimiin, jotka koskevat suojatun lajikkeen aineistoa (tai kyseisestä aineistosta saatua aineistoa), jonka omistaja on luovuttanut tai joka on luovutettu tämän suostumuksella kolmansille missä tahansa yhteisön alueella, paitsi jos nämä toimet merkitsevät kyseessä olevan lajikkeen myöhemmin toteutuvaa lisäystä, joka ei ollut tiedossa aineistoa luovutettaessa.

52. Jos unionin tuomioistuin omaksuu komission ehdottaman näkemyksen, siitä seuraa, että asetuksen N:o 2100/94 13 artiklan 2 kohdassa lueteltuja toimia koskevan jonkin ehdon tai rajoituksen loukkaaminen olisi esteenä oikeuksien sammumiselle, jos omistajan suostumus puuttuu. [24] Siksi silloin, kun käyttölupasopimus koskee kyseisen asetuksen 27 artiklan 1 kohdassa säädettyä yhteisön suojaa, näihin ehtoihin voitaisiin vedota kolmansia vastaan. Mielestäni tämä voi tuskin olla yhteensopivaa asetuksen N:o 2100/94 14. perustelukappaleen, jonka mukaan oikeuksien sammumisen periaatteen käyttöön ottamisella varmistetaan, ettei oikeuksia ei suojata liikaa, kanssa.

55. Näin ollen suoja sammuu asetuksen N:o 2100/94 16 artiklan nojalla, kun luovutus kolmannelle on tehty, paitsi jos kyseinen kolmas osapuoli ryhtyy lajikkeen lisäykseen ilman tätä edeltävää lupaa.

56. Vaikka tämän seikan arviointi kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, totean, että GKE:n mukaan 8.11.2001 tehdyn käyttölupasopimuksen nojalla Better3fruit on luovuttanut Nicolaïlle yksinoikeuden viljellä ja myydä

23 – Direktiivin 89/104 8 artiklan 2 kohtaan sisältyvä ehtoluettelo on tyhjentävä (ks. em. asia Copad, tuomion 20 kohta).

24 – On muistettava, että käyttölupasopimuksen ehdot ovat yleensä luottamuksellisia ja että ne voidaan yhteisön sisäisessä kaupassa laatia kielellä, jota käyttöluvan haltijan sopimuskumppanit tai näiden asiakkaat eivät ymmärrä.

Nicoter-omenapuita sekä näihin liittyvät käyttöoikeudet.

57. Mielestäni se seikka, että Nicolaï ei ole noudattanut velvollisuuksiaan, joiden tarkoituksena on Kanzi-omenoiden tuotannon ja myynnin valikoivuuden turvaaminen, kun se ei ole vaatinut sopimuskumppaneiltaan ennakolta viljelylupasopimuksen tai myyntiä koskevan käyttölupasopimuksen tekemistä, [25] ei ole peruste päätellä, että Nicolaï olisi luovuttanut suojatun lajikkeen aineiston ilman oikeuden omistajan suostumusta. Nicolaïlle antamallaan käyttöluvalla Better3fruit antoi nimenomaisesti luvan myydä Nicoter-omenapuita. Better3fruit on hyödyntänyt yksinoikeutensa taloudellisen arvon luovuttaessaan näin suojatun aineiston myyntioikeudet Nicolaïlle. Jos Nicolaï ei noudata sopimusvelvoitteitaan Better3fruitia kohtaan, tämän on kärsittävä näin aiheutuvat seuraukset eikä kolmannen. Mielestäni ennakolta annettuun lupaan liittyvien ehtojen rikkomista ei pitäisi pitää oikeudellisesti samana kuin luvan puuttumista, johon voidaan vedota kolmansia vastaan.

58. Kun tarkastellaan asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan sisältöä, on kyllä totta, että siinä viitataan ainoastaan asetuksen 13 artiklan 2 kohtaan. On kuitenkin olennaista, että kyseisestä artiklaa luetaan yhdessä saman 13 artiklan 3 kohdan kanssa, [26] sillä 13 artiklan 2 kohdan soveltaminen korjattuun aineistoon omenoiden osalta riippuu sen 3 kohdassa säädetyistä edellytyksistä.

59. Edellä esitetyn perusteella ehdotan unionin tuomioistuimelle, että se vastaa ensimmäiseen kysymykseen kieltävästi.

60. Toinen kysymys on esitetty toissijaisesti sitä tilannetta varten, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi. Koska ehdotan kieltävää vastausta ensimmäiseen kysymykseen, esitän ainoastaan toissijaisesti huomioita toisesta kysymyksestä.

B *Toinen ennakkoratkaisukysymys*

61. Hof van Cassatie haluaa toisella ennakkoratkaisukysymyksellään selvittää, onko siinä tilanteessa, että vastaus ensimmäiseen

25 – Sellaisina kuin ne mainitaan kasvinjalostajanoikeuksien omistajan ja käyttöluvan haltijan välisen käyttölupasopimuksen liitteessä 6 ja 7 (mainittu tämän ratkaisuehdotuksen 20 kohdassa).

26 – Ks. vastaavasti em. teos Würtenberger, G. ym., s. 173.

kysymykseen on myöntävä, oikeuksien sammumisen arvioinnin kannalta merkityksellistä se, että kyseisten toimien toteuttaja oli tai hänen olisi pitänyt olla tietoinen käyttölupasopimuksessa määrätyistä rajoituksista.

62. Mielestäni kysymyksellä siitä, onko suojattua aineistoa koskevia toimia toteuttava kolmas toiminut vilpittömässä mielessä vai ei, ei ole merkitystä, jos omistajan oikeuden ei voida katsoa sammuneen.

63. On todettava, että asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdassa täsmennetään edellytykset, joiden täyttyessä kasvinjalostajanoikeuksien omistaja voi nostaa kanteen oikeuksien loukkauksen lopettamiseksi tai kohtuullisen korvauksen maksamiseksi tai molemmissa tarkoituksissa.

64. Kyseisen 94 artiklan 2 kohdassa säädetään tilanteista, joissa omistaja voi lisäksi nostaa kanteen oikeuksiensa loukkaajaa vastaan tämän aiheuttaman vahingon hyvittämiseksi. Artiklassa säädetään, että jotta omistaja voi vaatia tällaista korvausta, oikeuksien loukkaajan on tullut toimia tahallaan tai tuottamuksesta. Jos tuottamus on vähäistä, omistajan oikeutta hyvitykseen voidaan vastaavasti pienentää.

65. Mielestäni unionin oikeuden immateriaalioikeutta koskevissa säännöksissä viitataan ainoastaan objektiivisiin kriteereihin oikeuksien loukkauksen käsitteen ja ennakoivien oikeussuojakeinojen käyttämisen osalta. [27] Näin ollen subjektiivisia seikkoja ei pitäisi ottaa huomioon muulloin kuin oikeuksien loukkauksella aiheutetun vahingon korvaamisessa. [28] Yhdyn siksi komission toteamukseen, jonka mukaan subjektiivisen kriteerin puuttuminen 94 artiklan 1 kohdasta tahallisen tai tuottamuksellisen toiminnan vaatimuksen muodossa, yhdistettynä mainintaan tällaisesta seikasta kyseisen artiklan 2 kohdassa, vahvistaa sen, että subjektiivisilla seikoilla, kuten tiedolla käyttölupasopimukseen sisältyvistä määräyksistä, ei ole periaatteessa mitään merkitystä, kun arvioidaan oikeuksien loukkausta ja oikeutta nostaa kanne oikeuksien loukkaajaa vastaan. Nämä seikat tulevat arvioitaviksi korkeintaan silloin, kun tarkastellaan aiheutetun vahingon korvaamista, toisin sanoen välttämättä sen jälkeen, kun oikeuksia on todettu loukatun.

27 – Tämä pätee myös sammumisen käsitteeseen, ks. em. yhdistetyt asiat Zino Davidoff ja Levi Strauss, tuomion 63–66 kohta.

28 – Direktiivin 87/54 5 artiklan 6 kohta näyttää kuitenkin olevan poikkeus tästä periaatteesta. Kyseisessä säännöksessä säädetään seuraavaa: "Sitä, joka puolijohdetuotteen hankkiessaan ei tiennyt tai jolla ei ollut perusteltua syytä epäillä, että tuotetta suojasi jäsenvaltion tämän direktiivin mukaisesti myöntämä yksinoikeus, ei saa estää käyttämästä kyseistä tuotetta kaupallisesti. Jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että tuomioistuin voi yksinoikeuden haltijan vaatimuksesta määrätä tapaukseen sovellettavan kansallisen lain mukaisesti suoritettavaksi riittävän korvauksen niistä toimenpiteistä, jotka on tehty sen jälkeen, kun puolijohdetuotteen hankkinut on saanut tietää tai hänellä on ollut perusteltu syy epäillä, että puolijohdetuotetta suojataan tällä tavoin."

V Ratkaisuehdotus

66. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hof van Cassatien esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista 27.7.1994 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94, sellaisena kuin se on muutettuna 29.4.2004 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 873/2004, 94 artiklaa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 2100/94 11 artiklan 1 kohdan, 13 artiklan 1–3 kohdan sekä 16, 27 ja 104 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että oikeuksien omistaja tai käyttöluvan haltija ei voi nostaa oikeuksien loukkauksesta kannetta sellaista kolmatta vastaan, joka toteuttaa käyttöluvan haltijan sille myymään tai luovuttamaan aineistoon liittyviä toimia, kun käyttöluvan haltijalle on annettu lupa myydä tai luovuttaa suojattu aineisto missä tahansa unionin alueella ja kyseisen aineiston myynnin yhteydessä on rikottu käyttöluvan haltijan ja yhteisön kasvinjalostajanoikeuksien omistajan väliseen sopimukseen sisältyviä rajoituksia.

2) Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole syytä vastata.

Toissijaisesti vastataan, että oikeuksien loukkauksen arvioinnin kannalta ei ole merkityksellistä se, että kyseiset toimet toteuttanut kolmas oli tai hänen olisi pitänyt olla tietoinen käyttölupasopimuksessa määrätyistä rajoituksista.